

Pretresljivi zven endemičnih pesmi

Na festivalu Sanje je v Divaški jami odzvanjal projekt Baba: Dert Karmine Šilec v izvedbi novoglasbenega gledališča Choregie v produkciji Carmine Slovenice.

Foto: Metka Sulič

Hladnemu prostoru navkljub so pevke svojo nalogo opravile vrhunsko: kot vedno natančne tako intonančno kot tehnično, z jasno dodelanim fraziranjem in čisto artikulacijo, interpretativno poglobljeno, vokalno gibko in prodorno. Pesmi so zapele doživeto, da so se, odete v posebne, na trenutke arhaične, a vendarle tudi harmonične zvočnosti, z grozljivo lepoto razlegale po kamnitih in hladnih stenah kraškega podzemlja. Vzdušje v dvorani se je prilegalo pretresljivim besedilom in ustvarjalo posebno zamaknjenost.

Med 24. in 26. junijem je na različnih prizoriščih po Primorskem potekal dvajseti **festival Sanje**, ki ga organizira **Založba Sanje** iz Ljubljane. Uvertura v tridnevni festival se je odvila v Divaški jami na Krasu, kjer je **Karmina Šilec** predstavila svoj novi pretresljivi projekt, ***Baba: Dert***, endemične pesmi v izvedbi novoglasbenega gledališča **Choregie** v produkciji **Carmine Slovenice**. Projekt *Baba* obsega glasbeni, glasbeno gledališki in literarni del.

Dert, pravijo, je rdeč, ranjen volk, je pesem Balkana, ki poje naglas. Tako bi se glasila preprosta obrazložitev besede, ki se pojavlja v imenu zadnjega projekta Karmine Šilec. »Dert« izhaja iz turške besede in pomeni trpljenje, bol, bolečina ..., boleča duša ženske, ki se odloči, da bo prevzela moško vlogo in postala »virdžina«. Virdžine so kulturni fenomen, ki se je lahko razvil samo v patriarhalnem družbenem sistemu. Je endemičen pojav, ki je bil navzoč izključno na področju Črne Gore, Kosova, Albanije in nekaterih predelov Dalmacije. V družinah, kjer so se rodile same hčerke, se je ena zaprisegla celibatu, vstopila v moški svet in postala »on«. O tej filozofiji govorijo pesmi *Baba*, ki jih je Založba Sanje izdala in predstavitev uvrstila v tokratni festivalski program. Založba vsako sezono izda

festivalsko knjigo, letos je bila to ***Kolosalna balkanska fikcija*** Karmine Šilec s spremljajočim katalogom in zvočno knjigo – vse del impresivnega projekta *Baba*. Pri založbi pravijo, da knjiga pripoveduje o drugosti, o potovanjih po krajih in časih, ki se upogibajo pod plodovi romantične zahodne domišljije. Virdžine, balkanske zaprisežene device, so v zgodbah nenavadno ogledalo položaja žensk v sodobni družbi.

Na dan polne lune, takoj po solsticiju, je projekt *Baba: Dert* zazvenel petdeset metrov pod kraško zemljo. V vhodni dvorani jame, ki skozi vse leto ohranja temperaturo 8 stopinj Celzija, so v objemu kapnikov pevke zbora Carmina Slovenica predstavile besedila Karmine Šilec v uglasbitvah finske skladateljice **Tellu Turkka**. To je avtorica, interpretka in violinistka, ki se umetniško posveča žanru sodobne reinterpetirane ljudske glasbe. Uveljavila se je s skupinami, ki izvajajo finske rune iz *Kalevale* in odkrivajo druge arhaične zvočnosti Finske. Rune je vključila v uglasbitev *Derta*, v kateri pa so komaj zaznavne ali sploh ne primesi balkanske ljudske glasbe. Tisto, kar jim je skupno, je razmišljujoče in trpko vzdušje. Koncert je bil posebno glasbeno-gledališko in literarno doživetje. Poleg pevskega dela je med posameznimi pesmimi, ki so bile uglasbene v angleščini, ta besedila v slovenščini recitirala **Nežka Struc**, članica zbora, v interpretaciji **Mince Lorenci** pa so se oglasili odlomki iz zvočne knjige *Kolosalna balkanska fikcija*.

Hladnemu prostoru navkljub so pevke svojo nalogo opravile vrhunsko: kot vedno natančne tako intonančno kot tehnično, z jasno dodelanim fraziranjem in čisto artikulacijo, interpretativno poglobljeno, vokalno gibko in prodorno. Pesmi so zapele doživeto, da so se, odete v posebne, na trenutke arhaične, a vendarle tudi harmonične zvočnosti, z grozljivo lepoto razlegale po kamnitih in hladnih stenah kraškega podzemlja. Vzdušje v dvorani se je prilegalo pretresljivim besedilom in ustvarjalo posebno zamaknjenost. Kaplje vode, ki so nežno polzele s kapnikov in udarjale ob kamnito podlago, so krepile skrivnostnost zvočnih in literarnih sporočil.

20. festival Sanje se je iz Divače nato preselil v Boko na Krasu in svoje popotovanje sklenil v Medani v Goriških brdih. Prizorišča organizatorji Sanj izbirajo preiščeno, vsako nosi s seboj sporočilo iz davnine in je povezano z večno človeškim odkrivanjem smisla življenja, ki ima pogled usmerjen nazaj, pa ne zato, ker si ne bi želel sprememb ali razvoja, ampak zato, ker so bile takrat stvari in družba bliže človeškemu srcu, umu in dojemanju sveta skozi naravo in njena sporočila. Na neki način je tudi projekt *Baba* odkrivanje skritih, nekoliko temačnejših koticov človeške duše preteklosti, ki s svojo edinstvenostjo oblikuje bogato dediščino evropskega kulturnega prostora in govori o tem, kdo in kaj smo.

SIGIC, Metka Sulič, 10.07.2021

<https://www.sigic.si/pretresljivi-zven-endemicnih-pesmi.html?fbclid=IwAR2H5sK6BEPmyZgFqmifpgtSNXq7Y2r9uzU7mrP1iCurJowlg4Cd7DZ-RCI>